



# NOVUM

Muzeum Jindřichohradecka

duben 2016

## NEZRANITELNÁ ARMÁDA ZNAČKY BAŤA

V pravidelném cyklu hračkářských výstav s názvem *Kdo si hraje, nezlobí* se v letošním roce objeví v Muzeu Jindřichohradecka exponáty z Muzea technických hraček z Prahy, jehož spoluzakladateli jsou Miroslav Smaha a Michal Widenický. Ti si ve svém sběratelském zápalu kladou za cíl seznámit s pomocí svých exponátů širokou veřejnost se základními typy plechových mechanických hraček z let 1840–1960 poháněných hodinovým strojkem na klíček, parním strojem nebo elektromotorem. Jejich snahou je také zdokumentování produkce železničních hraček méně známých československých firem.

Muzeum technických hraček ve svých depozitářích skrývá stovky hraček technického rázu, jejichž podstatnou část bude možné shlédnout i na výstavě v Jindřichově Hradci. Nejstarší exponáty pocházejí z 18. století. Mezi nejzajímavější součásti sbírky určitě patří unikátní gumové hračky vyrobené světoznámou firmou Baťa v letech 1934–1948. Jedná se především o postavičky dětí, zvířátek, autíček a vojáčků. Ve sbírce jsou dále zastoupeny dřevěné i kovové stavebnice, skládačky a hry.

Zajímavostí jsou také dětské modely parních strojů, továren a výrobních nástrojů. Pozadu nezůstávají ani dopravní prostředky jako jsou plechové automobily, letadla, vzducholodě,

lodě, ponorky, plechové a bakelitové vláčky i s funkčními modely historických elektrifikovaných kolejišť. Období druhé světové války připomenou tanky na klíček, vojáčci a vojenská technika a také modely a dioráma válečných krajin z let 1938–1945. Ač to vypadá, že výstava bude určena spíše pro malé i velké chlapce a muže, ani děvčata nepřijdou zkrátka. Pro ty jsou připraveny třeba pokojíčky pro panenky, obchůdky, sporáčky, kuchyňské nádobíčko nebo pohyblivé postavičky tancujících zvířátek a broučků.



Vernisáž výstavy se uskuteční ve čtvrtek 28. dubna 2016 v 16 hodin ve výstavním sále "Ve Svatojánské". Poučit se a pohrát si na výstavě mohou všichni zájemci až do 30. prosince 2016.

Alexandra Zvonařová



## Pohlednice za c. a k.

První výstava roku 2016 představí již od 7. dubna 2016 plejádu nejstarších pohlednic ze sbírky muzea vydávaných ještě v období rakousko–uherské monarchie. Pohlednice prezentují velké i menší obce našeho regionu. Většina vystavených pohlednic patří k unikátům a byla vydána v rozmezí let 1893–1917. Nejstaršími a nejvzácnějšími ve sbírce jsou litografické pohlednice. Zajímavostí je, že Jindřichův Hradec patří k několika málo místům, která se objevila na nejstarších českých litografických pohlednicích. Spolu s Ještědem se dělí o třetí místo hned za první Prahou a druhým Střekovem. Před koncem 19. století zasáhl do výroby pohlednic ještě světlotisk a jednobarevný knihtisk. Na přelomu století se objevuje ještě technika lisování mělkého reliéfu, barevný knihtisk a také ruční kolorování. Amatéřsky vznikají řídce i čistě fotografické pohlednice. Ve větších městech regionu působí vydavatelé pohlednic, kteří se zabývají zajištěním nebo i výrobou pohlednic nejen pro své město, ale i pro malé vesničky ve svém okolí. V Jindřichově Hradci patřili k významným nakladatelům J. Hanek a J. Holče, v Nové Bystřici W. Bibus, v Chlumu u Třeboně E. Dubský, v K. Řečici A. Lustig, v Lomnici nad Lužnicí F. Šimek, ve Strmilově J. Voldřich, v Třeboni J. Baar, F. Fišer a B. J. Kocipiňski a v Kunžaku K. Zámečník. Díky nim se nám dochovala podoba mnoha menších obcí regionu a hlavně těch, které již neexistují. Výstavu je možno navštívit ve výstavní síni "V jezuitském semináři" až do 7. června 2016.

**Alexandra Zvonařová**

## Výstava Čertův kapitán Jan Pondy

Ve čtvrtek 14. dubna 2016 proběhne od 16 hodin v konferenčním sále Muzea Jindřichohradecka slavnostní vernisáž výstavy „Čertův kapitán Jan Pondy“. O její vznik se hlavní měrou zasloužila rodina J. Pondyho, které byla významně nápomocna Čs. obec legionářská br. Stanislava Berana z Jindřichova Hradce a naše muzeum.

Jan Pondy se narodil 16. září 1902 v obci Lásenice v čp. 17 jako Jan Punda. Absolvoval jindřichohradecké gymnázium, poté nastoupil dráhu vojáka–důstojníka. V roce 1923 absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě jako poručík pěchoty. V dubnu 1928 mu byla povolena na vlastní žádost změna příjmení na Pondy. Sloužil u řady čs. vojenských útvarů, dosáhl hodnosti kapitána. Koncem února 1938 byl jmenován posádkovým velitelem v České Lípě. Právě zde získal od místních Němců v září 1938 během „dnů zrady“ přezdívku Čertův kapitán.

Během hitlerovské okupace se J. Pondy zapojil do domácího odboje. Pátralo po něm Gestapo, přesto se mu podařilo dostat přes Slovensko do Budapešti a Bělehradu, dále do Bejrútu. Odtud odjel do Francie k čs. vojenské jednotce v Agde. Zúčastnil se těžkých bojů na řekách Seina a Loire. Po kapitulaci Francie odplul J. Pondy do Velké Británie. Zde v roce 1943 absolvoval u Čs. samostatné brigády tankový výcvik. K bojovým jednotkám se dostal až počátkem roku 1945, kdy se nechal převelet do Sovětského svazu. Zde u 1. čs. armádnímu sboru vedl intenzivní výcvik nováčků, poté byl 7. března 1945 ustanoven v hodnosti podplukovníka velitelem praporu 3. čs. samostatné brigády. Na samém sklonku války se zúčastnil těžkých bojů na Slovensku a při vstupu na Moravu.

V poválečném Československu byl jmenován do několika velitelských funkcí. Krátce po Únoru 1948 byl komunistickým režimem perzekuován, včetně vyhazovu z armády a degradace vojenské hodnosti. Z obavy před zatčením opustil 18. února 1949 podruhé rodnou vlast. Usadil se ve Velké Británii. Jan Pondy zemřel v městečku Leamington Spa 30. května 1990. Jeho ostatky jsou uloženy v Anglii na hřbitově Dunsmore.

**Vladislav Burian**

# VELKÁ VÁLKA

## ve sbírce Muzea Jindřichohradecka

Zajímavé dochované památky odkazující na I. světovou válku se nacházejí také ve fondu Keramika. Jedná se o soubor pěti prapodivně až pitoreskně vyhlížejících keramických nádob s plastickým dekorem, vytvořeným uměleckou technikou tzv. asambláže z rozmanitých drobných předmětů různého původu. Dvě nádoby získalo muzeum do sbírek v roce 1936 a 1940, zbytek nádob pochází ze Slavonic a do Muzea Jindřichohradecka se dostal v 80. letech 20. století.

Jindřichohradecký 75. pěší pluk bojoval v roce 1914 na srbské frontě, v letech 1915-1917 v Rusku a své válečné působení ukončil na italské frontě. Slavonice, ležící na Moravě, spadaly doplňovacím okresem pod Jihlavu, ve které sídlilo velitelství 81. pěšího pluku. Slavoničtí odvedenci tedy sloužili převážně v jeho řadách nejdříve na ruské, potažmo na srbské a poté od roku 1917 i na italské frontě. Mnoho vojáků na obou válčících stranách padlo do zajetí a bylo převezeno do různých zajateckých táborů. V nich během Velké války vznikaly podobné předměty, určené jako výměnný artikl či sloužící jako upomínkové.

Dochované muzejní nádoby překryté silnou vrstvou modelovací hmoty mají původně rezný, tedy neglazovaný střep. Tvarově jsou rozděleny na tři druhy: v počtu tří kusů jsou zastoupeny amfory, dvě z nich dvouuché, třetí je jednouchá, přičemž její ucho bylo druhotně vytvořeno z antikizujícího torza ženské postavy zakončeného volutami a rostlinnými rozvilinami. Další nádobou je dvouuchý džbán bez výlevky a poslední nádobou baňatá láhev na vodu. K jejich dekorování použili zajatí vojáci ve větší míře muchlaný staniol a různé drobné nalezené či posháněné předměty. Jednalo se o barevné a perleťové knoflíky, malé medailony s náboženskými a antickými motivy, drobné šperky, mince a laciné ozdoby nazývané "šmuky", barevné skleněné korálky, spony, víčka od



*Vitrína s vystaveným souborem keramických nádob vyrobených válečnými zajatci během I. světové války.*



*Amfora s uchem v podobě ženského torza oblečeného do antického roucha, džbán s plastickým dekorem natřeným zlatou barvou a upomínková láhev na vodu ze Slavonic pokrytá drobnými předměty různého původu.*

lahví, řetízky a drobné plasty, kuličky a kovové úlomky. K použitým polotovarům patřily také předměty přírodního původu, například schránky běžně se vyskytujících drobných středomořských měkkýšů - srdcovky jedlé, ostranky a ulity dalších mořských tvorů. Zastoupeny jsou i schránky suchozemských plžů. Dále byly použity na výzdobu pecky různých plodů.

Vzhledem k použití schránek mořských měkkýšů, lze usuzovat, že se jednalo o produkci válečných zajatců buď z jižní fronty a nebo ze srbské, balkánské fronty.

**Jakub Valášek**

## Z p r á v y

**Expozice v jezuitském semináři** - otevřeno denně mimo pondělí od 8.30 do 12.00 a od 13.00 do 17.00 hodin. **Městská vyhlídková věž** je otevřena pouze o víkendech od 10.00 do 12.30 a od 13.00 do 16.00 hodin. **Výstavní prostory v minoritském klášteře** jsou otevřeny od 14. dubna denně mimo pondělí od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 16.00 hodin. **Kostel sv. Jana Křtitele** je pro veřejnost uzavřen.

**Knihovna Muzea Jindřichohradecka s badatelnou** ve Štítného ulici poskytuje služby pro veřejnost celoročně v pondělí a ve středu od 12.30 do 15.30 hodin.

### MUZEUM OTEVÍRÁ NOVOU SEZÓNU 1. DUBNA 2016

První letošní výstavou je **výstava POHLEDNICE ZA C. A K.**, na které budou prezentovány pohlednice z jindřichohradeckého přhraničního regionu. Vernisáž se bude konat ve **čtvrtek 7. dubna od 16.00 hodin** ve výstavní síni "V jezuitském semináři". Výstava potrvá od 7. června 2016.

**V pondělí 11. dubna od 19.00 hodin** se koná setkání spolku Přátelé starého Jindřichova Hradce, na programu je přednáška Vladimíra Dolanského **DROBNÉ SAKRÁLNÍ STAVBY (NEJEN) NA JINDŘICHOHRADECKU**. V sobotu 30. dubna se koná první zájezd spolku. Trasa nás zavede například k pramenům Lužnice na rakouské straně Novohradských hor.

Slavnostní vernisáž výstavy **ČERTŮV KAPITÁN JAN PONDY**, kterou pořádá Muzeum Jindřichohradecka ve spolupráci s rodinou Jana Pondyho a Čs. obcí legionářskou Stanislava Berana v Jindřichově Hradci se bude konat **ve čtvrtek 14. dubna od 16.00 hodin**. Na vernisáži v konferenčním sále muzea ve Štítného ulici zahraje Euro Jazz Band. Výstava potrvá do 15. května 2016.

**NEZRANITELNÁ ARMÁDA TOMÁŠE BATI** je název výstavy vojenských hraček z 30. a 40. let 20. století, které máme zapůjčené z Muzea technických hraček v Praze. Celosezónní výstava má vernisáž **ve čtvrtek 28. dubna od 16.00 hodin** ve výstavním sále "Ve Svatojánské". Na vernisáži vystoupí DPS Nova Domus. Výstava potrvá do 30. prosince.

**Klub historie letectví** pořádá **přednášku Pavla Hluboňu ČERTŮV KAPITÁN JAN PONDY** o historii málem zapomenutého čs. předválečného a válečného vojáka, rodáka z Lásenice u Jindřichova Hradce. Přednáška se koná **v pátek 29. dubna od 18.00 hodin** v konferenčním sále muzea ve Štítného ulici. Vstup volný.

NOVUM – měsíční zpravodaj Muzea Jindřichohradecka

Ročník XXV. 4/2016

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Píkal

Registrační značka: MK ČR 11673

Výkonný redaktor: Pavla Míchalová

www.mjh.cz

Adresa: Muzeum Jindřichohradecka,

Balbínovo náměstí 19/I,

Jindřichův Hradec, 377 01

Telefon: 384 363 660 (pokladna),

384 363 661 (pracovny),

E-mail: muzeum@mjh.cz